

Dilshod ZAKIROV,
 Toshkent Davlat iqtisodiyot universiteti
 O'zbek va xorijiy tillarni o'qitish markazi fransuz tili fani o'qituvchisi
 E-mail: zakirovdilshod1989@gmail.com
 Tel:(93) 5432666

O'zbekiston Milliy Universiteti (PhD) dotsenti F.B.Axrarova maqruzi acosida

THE MAIN TASKS OF THE GUIDE-TRANSLATOR PROFESSION AND A PLACE IN SOCIETY

Annotation

This article will focus on how the profession of guide translators, like others, affects the development of technology and changing social trends, acquires new functions in the future, about the specific advantages, disadvantages, and some difficulties of the profession of a guide translator. All these aspects were considered in order to understand how suitable Taylor is for this career, choosing this profession for guide translators.

Key words: target language, specialization, optimization, rates, scientific and pedagogical, professional activity, modernization, translation agencies, translator locator, subtlety, mobility.

ОСНОВНЫЕ ЗАДАЧИ ПРОФЕССИИ ГИД-ПЕРЕВОДЧИК И МЕСТО В ОБЩЕСТВЕ

Аннотация

В данной статье речь пойдет о том, как профессия переводчиков-гидов, как и другие, влияет на развитие технологий и изменение социальных тенденций, приобретает в будущем новые функции, о конкретных достоинствах, недостатках, некоторых трудностях профессии переводчика-гида. Все эти аспекты были рассмотрены, чтобы понять, насколько Тейлор подходит для этой карьеры, выбирая эту профессию для переводчиков-гидов.

Ключевые слова: целевой язык, специализация, оптимизация, ставки, научно-педагогическая, профессиональная деятельность, модернизация, переводческие агентства, локатор переводчик, тонкость, мобильность.

GID-TARJIMONLIK KASBINING ASOSIY VAZIFALARI VA JAMIYATDAGI O'RNI

Annotatsiya

Ushbu maqolada gid-tarjimonlarning kasbi, boshqalar singari, texnologiyaning rivojlanishi va ijtimoiy tendentsiyalarning o'zgarishiga ta'sir qilishi, kelajakda yangi funksiyalarga ega bo'lishi, gid-tarjimon kasbining o'ziga xos afzalliklari, kamchiliklari, ba'zi qiyinchiliklari haqida so'z boradi. Gid-tarjimonlar uchun ushbu kasbni tanlash, ushbu martabaga mos imkoniyatlariga qanchalik tayyor ekanlikni tushunish uchun ushbu jihatlarining barchasi ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: maqsadli til, ixtisoslashuv, optimallashtirish, stavkalar, ilmiy-pedagogik, kasbiy faoliyat, modernizatsiya, tarjima agentliklari, Lokator tarjimon, nozikliklar, harakatchanlik.

O'zbekistonning ochiqlik siyosati, dunyo bozoriga faol kirib borayotgani, barcha sohalarda xalqaro hamkorlik kengayayotgani xorijiy tillarni bilishga ehtiyojni oshirmoqda. Chet tilini o'qitishning ilmiy-pedagogik salohiyatini oshirish maqsadida "El-yurt umidi" jamg'armasi orqali xorijiy doktoranturada ta'lim olish uchun yiliga 20 ta o'rin ajratilayapti. O'zbekistonning jahon iqtisodiyotiga integratsiyalashuvi, xalqaro aloqalarning kengayishi, xalqaro savdo va diplomatik faoliyatning o'sishi tarjimonlik kasbining mamlakatimizda eng mashxurlaridan biriga aylanishiga olib keldi. Ko'p sonli yuqori malakali, professional malakali tarjimonlarni tayyorlash zaruriyati tug'ildi. O'zgarishlar tarjima sohasidagi mutaxassislariga qo'yiladigan talablarni oshirmoqda. Tarjimonning chet tilini bilishi tabiiy, ammo uning kasbiy malakasi uchun yetarli bo'lmasligi mumkin.

Tarjimon-bu bir tilda yozilgan matni (manba tili) boshqa tilda (maqsadli til) boshqa matnga aylantiradigan mutaxassis. Tarjima nafaqat so'zlarni bir tildan boshqasiga o'zgartirishdir. Tarjimon asl matnning g'oyalari va ohangini ham yetkazishi kerak. Shuningdek, u ikki til o'rtasidagi madaniy farqlarni hisobga olishi kerak.

Tarjimonning vazifalari quyidagilar iborat bo'ladi :

- Asl matni o'qish va tushunish.
- To'g'ri so'zlarni topish uchun lug'atlar va tarjima dasturlaridan foydalanish.
- Tarjimani asl matnning ohangi va uslubiga qarab yozish. Tarjimani tekshirish va tuzatish.
- Kontekst va jargonni tushunish uchun tarjima qilinadigan matn mavzusi bo'yicha tadqiqotlar o'tkazish.
- Mijozlar tomonidan belgilangan muddatni hurmat qilish.

2024 yilgacha bo'lgan davrda O'zbekiston ta'limini modernizatsiya qilish kontseptsiyasi va "O'zbekiston Respublikasining" ta'lim to'g'risidagi Qonuni bugungi kunda mehnat bozorida raqobatbardosh, mas'uliyatli, jahon standartlari darajasidagi mutaxassislar samarali ishlashga, doimiy kasbiy o'sishga, ijtimoiy va kasbiy harakatchanlikka tayyor bo'lgan vakolatli xodimni tayyorlashning muhimligini ta'kidlaydi. Ushbu vazifalar mutaxassislarining, shu jumladan tarjima sohasidagi mutaxassislarining kasbiy malakasi darajasiga oid mavjud talablar bir qator o'zgartirish va qo'shimchalarni o'z ichiga oladi.

Hozirda xalqaro aloqalarning kengayishi sharoitida tarjimonning roli ortib borayotganligi sababli, kelajakda mutaxassislar boshqa insonlar bilan zarur aloqalarni o'rnatish va saqlashga, o'z resurslaridan doimiy foydalanish va rivojlantirishga, gid-tarjimonlik faoliyatini optimallashtiradigan axborot texnologiyalaridan foydalanishga imkon beradigan bilim, ko'nikma va malakalarni berish muhimdir. Shu munosabat bilan, kasbiy malakali tarjimonlarni tayyorlash jarayonida shaxsiy rivojlanish vektorini belgilash muammosi dolzarbdir. Biroq, ilmiy ishlarning tahlili, shuningdek, ushbu ish doirasida o'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bitiruvchilarning kasbiy malaka darajasi zamonaviy talablarga to'liq javob bermaydi. Kelajakda tarjimonlar tilni juda yuqori darajada bilishishi, ammo shakllangan kasbiy va shaxsiy xususiyatlar darajasi yetarlicha yuqori bo'lmasligi mumkin. Shu sababli, kasbiy faoliyatni boshlashda bitiruvchilarning katta qismi qiyinchiliklarga duch kelishadi.

Tarjimon bo'lish fazilatleri va ko'nikmalari:

-Yaxshi tarjimon bo'lish uchun kamida ikkita tilni mukammal bilish kerak. Lekin bu hammasi emas. Yaxshi tarjimon yana:

-Tarjima aniq va asl matnga mos bo'lishi kerak.

-Tarjima qilinadigan matn mavzusini tushunish uchun tarjimon ko'pincha tadqiqot o'tkazishi kerak.

- Bir vaqtning o'zida bir nechta loyihalarda ishlash va belgilangan muddatda yakunlash.

- Tarjimon o'z mijozlari bilan ularning ehtiyojlarini tushunish uchun samarali muloqot qila olishi kerak.

Tarjimon bo'lish uchun tilni o'rganish juda muhimdir. Tarjima yoki amaliy chet tillari (LEA) bo'yicha magistr darajasi ko'pincha so'raladi. Bundan tashqari, ma'lum bir sohada ixtisoslashuv (huquq, tibbiyot, texnika...) mijozlarni topishda yordam berishi mumkin.

Gid-tarjimon bo'lish uchun odatda tarjima bo'yicha ma'lumotga ega bo'lish, manba va maqsadli tillarni mukammal bilish va ehtimol ustoz nazorati ostida ishlash kerak.

Globalashuv va iqtisodiyotni raqamlashtirish tufayli tarjima bozori o'sib bormoqda. Ko'pgina kompaniyalar hujjatlarni, veb-saytlarni, dasturiy ta'minotni tarjima qilish uchun tarjimonlarga muhtoj... Bundan tashqari, Internet yordamida endi butun dunyodagi mijozlar bilan ishlash imkoni yaratildi.

Fransiyada boshlang'ich tarjimon oyiga 1800 dan 2200 evrogacha daromad olishni kutishi mumkin. Tajribali tarjimon 3000 evrogacha daromad olishi mumkin.

Tarjimonlarning daromadlari tilni birlashtirish, tajriba, geografik joylashuv va ish hajmi kabi bir necha omillarga qarab sezilarli darajada farq qiladi. Masalan, Fransiyada qasamyod qilgan tarjimonlarning stavkalari odatda sud organlari tomonidan tartibga solinadi. Ular sertifikatlash uchun to'lovdan tashqari, har bir sahifa, so'z yoki soat uchun belgilangan to'lovni olishlari mumkin. Fransiyada qasamyod qilingan tarjimonlar uchun o'rtacha soatlik stavkalar vazifaning murakkabligi va talabga qarab soatiga 30 dan 100 evrogacha yoki undan ko'p bo'lishi mumkin.

Ishlash sohasiga qarab tarjimonlarning bir nechta turlari mavjud:

- Adabiy tarjimon nashriyot uchun ishlaydi. U shartnoma asosida nashrga mo'ljallangan asarni tarjima qilish majburiyatini oladi. Keng jamoatchilik ko'pincha badiiy matnlarning tarjimonlari (romanlar, hikoyalar va boshqalar) haqida o'ylaydi., tarjimonlar qo'llanmalar, amaliy qo'llanmalar yoki oshxona kitoblarini tarjima qilish ustida ham ishlaydi. Adabiy tarjimon xorijiy maqolalar, intervyular, jo'natmalarni tarjima qilish uchun matbuotda ham ishlashi mumkin...

- Texnik tarjimon ma'lum bir sohada ixtisoslashgan bo'lib, u so'z boyligini mukammal biladi. Tibbiyot sektori, huquq, elektronika, multimedia va telekommunikatsiya texnik tarjimonlar uchun eng istiqbolli sohalardir. Ko'pgina texnik tarjimonlar ikki tomonlama o'quv dasturiga ega: ular ma'lum bir sohada (iqtisodiy, ilmiy, texnik ...) tarjimon sifatida bilimga ega bo'ladi. Texnik tarjima maxsus jihozlarni va yangi texnologiyalarni o'zlashtirishni talab qiladi.

- Audiovizual sohadagi tarjimon kino yoki televideniye uchun subtitr va dublyaj filmlariga, shuningdek radioeshittirishlarni tayyorlashga ixtisoslashgan.

- Tarjimon eksperti sudda ishlab chiqariladigan hujjatlarni tarjima qiladi va ekspert topshiriqlarini bajaradi. U tinglash yoki tergov paytida tarjimon rolini o'ynashi mumkin. U sud organi tomonidan tayinlanadi.

- Lokator tarjimon (lokalizator) veb, multimedia yoki informatika sohaslarida ixtisoslashgan. Uning maqsadi: interfeyslarni boshqa mamlakatlardan, boshqa madaniyatdan foydalanuvchilarga moslashtirish. Bular o'yinlar, veb-saytlar, DVD bo'lishi mumkin.

- Tarjimon yoki muharrirdan keyingi tarjimon tarjima dasturi tomonidan avtomatik ravishda tarjima qilingan turli hil matnlarni tuzatadi va qayta ko'rib chiqadi.

- Terminolog tarjimon texnik sohalarda xorijiy atamalarning fransuzcha ekvivalentlarini o'rganish va yig'ish uchun javobgardir. U ko'pincha bir sohaga aeronavtika, tibbiyot ixtisoslashgan

- Ko'rib chiquvchi tarjimon tarjimoni asl matnga mosligini tekshirish va tarjima qilingan matn uslubini yaxshilash uchun javobgardir.

O'zbekistonda fransuz tili mutaxassisligi bo'yicha bir necha ming tarjimon bor. Qaysi sohada shug'ullanishidan qat'iy nazar, ularning aksariyati o'z-o'zini ish bilan ta'minlash maqomi bilan ishlaydi. Faqat bir nechtasi xususiy kompaniya xodimlari (asosan tarjima agentliklari) yoki xalqaro tashkilotlarda (tanlov bo'yicha yollash) yoki armiyada ishlaydi. Fransiya armiyasi har yili 16000 ga yaqin gid-tarjimon lavozimni jalb qiladi, shu jumladan tilshunos ofitser. Tilshunos ofitser, chet tillari bo'yicha mutaxassis, potensial tahdidlarni aniqlash uchun dushman harbiy aloqalarini ushlab turadi va tarjima qiladi. Shuningdek, u fayllarni tarjima qilish uchun javobgardir.

Tarjimonlarning tarjima va boshqa mahoratni (yozish, muloqot) birlashtirgan aralash pozitsiyalarda bo'lishlari juda keng tarqalgan.

Ushbu kasbni amalga oshirish uchun juda chet tilini juda yaxshi bilish zarur, ammo matnning barcha nuanslari va nozikliklarini iloji boricha sodiqlik bilan takrorlash uchun haqiqiy yozish qobiliyatiga va ona tilini mukammal bilish kerak. Ingliz tiliga bo'lgan talab hali ham ustun bo'lib qolsada, tez rivojlanayotgan davlatlardan (fransuz, xitoy, rus, arab) tillarga talab ortib bormoqda.

Hozirgi kunga qadar tarjimonning kasbiy kompetentsiyasining tuzilishi yetarlicha to'liq o'rganilmagan, gid-tarjimonlar faoliyat predmetini, shaxsiy tomonlarini hisobga olgan holda tarjimonning kasbiy kompetentsiyasini shakllantirish modeli yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Bundan tashqari, kelajakda tarjimonlarning kasbiy malakasini shakllantirish muammosi bilan bog'liq ilmiy va uslubiy ishlanmalar deyarli yo'q.

Gid-tarjimon yodgorliklarni, muzeylarni yoki tarixiy joylarni ziyorat qilishda fransuz yoki chet ellik sayyohlar guruhlariga hamroh bo'ladi. U tashriflarni sharhlash orqali jonlantiradi. Borgan sari, boshqariladigan guruhning har bir odami, ularni o'rab turgan olomondan qat'i nazar, gid-tarjimonning tushuntirishlarini mukammal eshitish uchun minigarnituralar bilan jihozlangan.

Ishga borishdan oldin, qo'llanma tarjimonida puxta tayyorgarlik vazifasi bor. U o'z bilimlarini yangilash, sharhlarini yozish va tashrifning rejalashtirilgan vaqti to'g'risida taqdimotini belgilash uchun hujjatli tadqiqotlar olib boradi.

U sayohatni tashkil qilish va kerakli ruxsatnomalarni olish uchun tashrif buyuriladigan sayt menejerlari bilan bog'lanadi. Tashrif davomida gid-tarjimon sayyohlarning qiziqishini uyg'otib, ularning savollariga javob berib, joylar yoki asarlar tarixini sharhlaydi va tushuntiradi.

Tarjimon bo'lish uchun kerakli fazilatlar

Pedagogik: O'z bilimlarni yaxshi baham ko'rish uchun jamoatchilikning qiziqishini uyg'otish va ularning so'rovlarini tinglashni bilish kerak.

Ochiqlik : Gid-tarjimon bilimdon havaskorlardan tortib barcha turdagi auditoriyalarga moslasha oladi.

Moslashuvlik : Sayyohlarning savollariga, ular oddiy yoki sodda bo'lib tuyulsa ham, javob berishga vaqt ajratishi kerak.

Gig-tarjimonlar bilishi zarur bo'lgan vazifalar:

- Turistik hamrohlik xizmatining turi, ishtirokchilar soni, xususiyatlari haqida ma'lumot to'plash
- Ekskursiya dizayni
- Avtorizatsiya, bron qilish uchun so'rov yuborish
- Xizmat yo'nalishini tashkil qilish
- Ishtirokchilarni hamrohlik xizmatini tashkil etish to'g'risida xabardor qilish
- Har Bir mijoz bilan xushmomila bo'lish
- Joylarning geografik, tarixiy va madaniy xususiyatlarini taqdim etish
- Akkompaniment xizmatini baholashni amalga oshirish
- Yangi loyihalarni qidirish
- Professional karta o'qituvchisi qo'llanmasini talab qiladigan tashriflar yoki konferentsiyalarni amalga oshirish.

Yuqorida keltirilgan misollar bizga gid-tarjimonlikda bir-qancha muammolar mavjudligini anglatadi. Bugungi kunda gid-tarjimonlarni tayyorlashning bilim yo'nalishi va kelajakda gid-tarjimonlarning kasbiy malakasini shakllantirish jarayonida shaxsiy rivojlanish vektorini belgilash zaruriyati. Shunday qilib, tarjimon qo'llanmasi kasbi yangi texnologiyalar, sayyohlarning umidlari va ijtimoiy-madaniy o'zgarishlarga moslashadi. Shaxsiy va interaktiv jihatni, joyning chuqur va tushunarli qiyofasini yaratish qobiliyatini saqlab qolish kelajakda muhim bo'lib qoladi.

ADABIYOTLAR

1. Alekseeva, I. S. Tarjimonning kasbiy tayyorgarligi: darslik. Tarjimonlar va o'qituvchilar uchun tarjima va tarjima qo'llanmasi / I. S. Alekseeva. «Союз», Nashriyoti, 2003. 288 bet.
2. Goncharova, H. A. chet tilidagi kommunikativ makonda lingvistik kompetentsiyani shakllantirish matni. / G. V. kretinin, N. A. Goncharova // Высшее образование в России. М., 2008 yil.
3. La traduction raisonnée manuel d'initiation à la traduction professionnelle, anglais, français : méthode par objectifs d'apprentissage Jean Delisle, Alain René 2003
4. Apprendre le français... pour traduire des textes de spécialité Pilar Civera García 2013
5. E. Ochilov., Tajima nazariyasi va amaliyoti. – T., 2012
6. L.K. Latishev Tajima texnologiyasi: Darslik. Talabalar uchun qo'llanma. Lingv. universitetlar va fakultet - 2-nashr, qayta ko'rib chiqilgan. Va. - M.: "Akademiya" nashriyot markazi, 2005. - 320 bet.
7. Gavrilenko N.N. Professional muloqot sohasida tarjimonlik tayyorlash: Monografiya. - M.: RUDN, 2008. -- 175 bet.
8. Komissarova N.V. Bo'lajak tarjimonlarning kasbiy va kommunikativ kompetentsiyasini shakllantirish: Diss. ish uchun. uch. qadam. Cand. ped. fanlar. - Chelyabinsk, 2003. -- 179 bet.
9. Devenir traducteur : métier, salaire, études, formation – Guide complet (olecio.fr)
10. Traducteur / Traductrice : métier, études, diplômes, salaire, formation | CIDJ